

A TEJPIAC ÉS A TEJPIACI SZABÁLYOZÁS JÖVŐBELI VÁLTOZÁSAI

***Tejágazati Konferencia
előadásai***

2011. november 23.

PROGRAM

Megnyitó

Istvánfalvi Miklós elnök

Tej Szakmaközi Szervezet és Terméktanács

A KAP változásai a tejágazatban

Potori Norbert igazgató

Agrárgazdasági Kutató Intézet

Tejpiaci ártrendek, várható fejlemények a tejpiacon

Angelo Rossi team coordinator – Clal Italy

Az USA tejpiaci szabályozásának jellemzői

Dr. Tóth Attila főosztályvezető

Vidékfejlesztési Minisztérium

A francia tejpiaci szabályozás jellegzetességei

Dr. Somogyi Norbert TÉT attasé Franciaország

FÓRUM - Kérdések és válaszok a tejpiac alakulásáról, a magyar helyzetkép megbeszélése az előadókkal és a konferencia résztvevőivel

Moderátor: Lukács László ügyvezető igazgató

Tej Szakmaközi Szervezet és Terméktanács

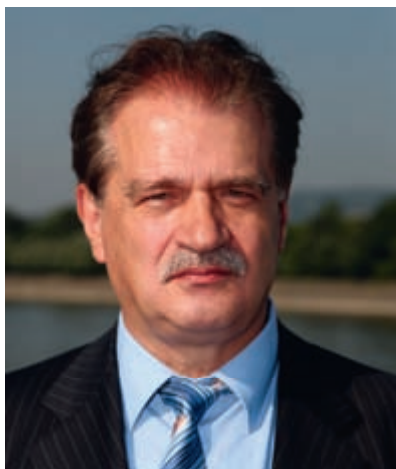
A Tej Terméktanács 2012-ben ünnepli 20 éves fennállását. A tejágazat alakításában vállalt eddigi szerepe – ilyen hosszú idő után, illetve az elmúlt húsz év gazdasági változásai okán – a működési tevékenység átgondolására sarkalta a tagságot és a Terméktanács vezetőségét. A Tej Terméktanács megújult vezetése 2011-ben új szakmai koncepció megvalósításába kezdett, melyben fő célként a hazai tejpiac szabályozásában való aktívabb részvételt határozta meg.

Jelenleg a tejpiaci szabályozás egyik jellemző folyamata, hogy az Európai Unió szűkíti a közvetlen szabályozás eszközrendszerét és a KAP támogatások termelésösztönző jellege is fokozatosan megszűnik. A kvóta, mint termelésszabályozási rendszer 2015-től eltörlésre kerül. A kvótarendszer kivezetésével megszűnnek a termelési korlátok és a tejtermelőknek lehetőségük lesz termelésüket a piaci igényekhez igazodóan változtatni, ami jelentős hatással lesz az egész ágazatra.

Az EU-szabályozás egy esetleges piaci zavar kezelésére, kivédésére a piaci szereplőknek ad majd több jogszabályi lehetőséget, így a termékpálya szervezetségi színvonala kulcskérdés lesz az ágazat fejlődése érdekében. Az új szabályozási elképzelések a terméktanácsoknak, szakmaközi szervezeteknek és termelői csoportoknak eljárési kompetenciát kívánnak adni a piaci önszabályozási rendszer kialakítására. Az ágazati önrendelkezés révén mérsékelhetővé válnak a szélsőséges piaci ingadozások és nőhet a piac szereplőinek felelősségvállalása.

A tejágazat szereplőit régóta foglalkoztatja, hogy az uniós és a hazai törvényi keretek között hogyan lehet jól működő piaci szabályozórendszert és a nagy áringadozásokat tompító piaci-, a kiszámíthatóságot erősítő ármechanizmust kialakítani. Mivel ilyen rendszerek több úgynevezett régi uniós tagországban működnek, ezért érdemesnek tartjuk tanulni ezekből. Erre nyújtott jó lehetőséget az a konferencia, melyen hazai és külföldi – témában jártas, nemzetközileg is elismert – szakértő előadók mutatták be ez irányú tapasztalataikat. A Tej Szakmaközi Szervezet és Terméktanács az új szerepköréhez és szakmai elképzeléseihez igazodóan rendezte meg a rendezvényt, amivel azt a környezetet próbálta bemutatni, ahol a magyar tejágazatnak is helyt kell állnia majd a jövőben.

E kiadványban tesszük közzé a konferencián elhangzott előadásokat, melyek reményeink szerint minden olvasó számára új információt és a döntéseikhez segítséget nyújtanak.

Istvánfalvi Miklós elnök,
Tej Szakmaközi Szervezet és Terméktanács

Potori Norbert

Potori úr rendkívül alapos áttekintést adott a közös piaci szervezet kialakulásáról, a tejpiaci szabályozás 1964-től napjainkig tartó folyamatos fejlődéséről **(2-3. dia)**.

Az előadásból megtudhattuk, hogy a kvótarendszer kivezetésére már korábban is tett ajánlást az EU Bizottság, de a mostani Fischler-féle reform javaslat már a tejkvóták 2015-re tervezett megszűnéséről szól **(6-7. dia)**.

Potori Norbert igazgató, Agrárgazdasági Kutató Intézet

A piacsabályozás átalakítására az Európai Számvetősök, illetve a Magas Szintű Munkacsoport is tett ajánlásokat. Ezek az ajánlások túltermelés kérdéskörére, átgondolt stratégiák szükségességére, a célpiacokra, szerződéses kapcsolatokra, szakmaközi szervezetekre, piacok transzparenciájára, az innováció és kutatások nélkülözhetetlenségére és nem utolsósorban eredet-megjelölésekre vonatkoztak **(10. dia)**.

A Magas szintű Munkacsoport külön javaslatot tett a szakmaközi szervezetek vonatkozásában. Álláspontja szerint meg kell vizsgálni, hogy a gyümölcs- és zöldségágazat szakmaközi szervezeteire vonatkozó rendelkezések valamilyen alkalmazható-e a tej termékpályán **(11., 13. dia)**.

Kiemelt jelentőséggel bír az 1234/2007/EK rendelet tervezett módosítása, amely lehetővé teszi a szakmaközi szervezetek tagállami elismerését. Az elismerés – többek között – a következő tevékenységi körök bármelyikének megléte esetén történhet meg: statisztikák közzététele, trendek, elemzések készítése, információszolgáltatás, kutatás, szerződésmenták kidolgozása, integrált termelési módszerek terjesztése, szerződéses árak ajánlása, eredet-megjelölés, minőségtanúsítás előmozdítása, széles körű koordináció és információszolgáltatás **(14. dia)**.

A Szociális Bizottság álláspontja szerint szakmaközi szervezetek az árakra, mennyiségekre és a szerződésekre vonatkozó statisztikák közzétételével, trendek elemzésével járulhatnak hozzá az átláthatóság növeléséhez, a termelési és piaci ismeretek bővítéséhez **(18. dia)**.

A 2014 utáni szabályozást a piac további liberalizációja, az EU Bizottság fokozatos kivonulása és egy minimális biztonsági háló fogja jellemzi. A szakmaközi szervezetek új működési céljai között - javaslatként - megjelenik az egészséges fogyasztási minták előmozdítása, a promóció, valamint az oltalom alatt álló eredet megjelöléssel vagy földrajzi jelzéssel ellátott termékek sajátosságainak megőrzése irányában végzett tevékenység is **(19. dia)**.

Tejpiac szabályozásának fejlődése (1)

1962

- ☞ a Miniszterek Tanácsa dönt a gabonafélék közös piaci szervezetének (CMO) elemeiről
 - a gabonafélék rendtartása szolgált mintául más közös piaci szervezetekhez, amelyek fokozatosan elszigetelték a belső piacokat
 - főbb elemei:
 - importlefölözés
 - intervenció felvásárlás
 - export-visszatérítés
 - a terheket az adófizetők és fogyasztók viselték

1964

- ☞ megkezdődik a tej és tejtermékek közös piaci szervezetének kialakítása
 - célkitűzések:
 1. tejpiaci egyensúly megteremtése
 2. tej és tejtermékek (termelői) árának stabilizálása
 3. gazdálkodóknak méltányos életszínvonal
 4. tejtermékek nemzetközi versenyképességének javítása

1967

- ☞ megállapodás születik a gabonafélék közös intézményi árainról

Agrárgazdasági Kutató Intézet | www.aki.gov.hu

Tejpiac szabályozásának fejlődése (2)

1968

- ☞ bevezetik a tej és tejtermékek közös piaci szervezetét
 - termékkör:
 - tej, tejszín, vaj, friss sajt stb.
 - intézményi árak:
 - irányár (folyadéktej)
 - intervenció ár (vaj, soványtejpör és bizonyos sajtok)
 - küszöbár (különböző tejtermékek)
 - intervenció felvásárlás
 - küszöbárhoz igazodó importlefölözés
 - magántárolási támogatás
 - termelési támogatás (tejfehérje takarmány célú felhasználásához)
 - támogatás a többlettermelés belpiaci levezetéséhez (non-profit szervezeteknek, szociális segélyekben részesülőknek, fegyveres erőknek, édesiparnak és más élelmiszeripari ágazatoknak, takarmánygyártóknak)
 - lehetőség az iskolatej támogatására

1977

- ☞ piacszabályozás módosítása
 - társfelelősségi illeték bevezetése

Agrárgazdasági Kutató Intézet | www.aki.gov.hu

(6. dia)

Tejpiac szabályozásának fejlődése (5)

2004

- ⇒ piacsabályozás változásai (Agenda 2000 és Fischler-reform)
 - irányár megszűnik
 - iránytól független büntetőilleték bevezetése, összegének csökkentése 3 lépésben
 - vaj intervenció árának 25%-os csökkentése 4 lépésben
 - vaj intervencióra felajánlható mennyiségének 30 ezer tonnára csökkentése 4 lépésben
 - soványtejpör intervenció árának 15%-os csökkentése 3 lépésben
 - soványtejpör intervencióra felajánlható mennyisége 109 ezer tonna
 - tejprémium és kiegészítő támogatás (évi 35,5 EUR/tonna) fokozatos bevezetése 2006-ig (termeléstől 2005-től függetleníthető)

2007

- ⇒ egységes közös piaci szervezet
 - tejkvóták emelése 1%-kal
 - magántárolási támogatás megszüntetése
 - tejprémium és kiegészítő támogatás (WTO kékdobozos támogatások) kötelező függetlenítetése a termeléstől
 - a tejtermelés támogatásai elérik a 4,5 milliárd eurót

Agrárgazdasági Kutató Intézet | www.aki.gov.hu

(7. dia)

Tejpiac szabályozásának fejlődése (6)

2008

- ⇒ Health Check és piacsabályozás módosítása
 - tejkvóták emelése 2%-kal
 - világpiacon sokk

2009

- ⇒ piacsabályozás változásai (Health Check)
 - tejkvóták emelése évi 1%-kal
 - zsírkorrekció kiigazítása
 - 73/2009/EK rendelet 68. cikkelye
 - tejágazat szerkezetátalakítását kísérő intézkedések felvétele a prioritások közé, amelyeket a tagállamok beépíthettek a nemzeti és regionális vidékfejlesztési programjaikba
 - egyes sajtfélék szezonális tárolásához nyújtott támogatás eltörlése
 - édesipari vajfelhasználás támogatásának megszüntetése

2015

- ⇒ piacsabályozás változása (Fischler-reform)
 - tejkvóták megszüntetése

Agrárgazdasági Kutató Intézet | www.aki.gov.hu

(10. dia)

Európai Számvevőszék ajánlásai az Európai Bizottságnak

- I. A piacszabályozás feloldása ne okozzon további túlermelést, mert akkor a minimális védőháló nem elégséges
- II. A tejtermelők ne legyenek árelfogadó piaci szereplők
Az ártranszmisszió a termelői árak csökkenése esetén is működjön
- III. Az ár- és jövedelemtámogatások nem nevezhetők célzott politikának
Alaposan átgondolt stratégiákra van szükség az olyan térségek problémáinak kezelésére, ahol a tejtermelés érzékeny ágazat (hegyvidékek) a tejtermelés földrajzi koncentrációjából eredő környezeti problémák kezelésére
- IV. A tejtermelést továbbra is elsősorban a belpiaci kereslet kielégítésére, másodsorban pedig a sajtfelek és más, támogatások nélkül is exportálható, nagy hozzáadott-értékű termékek előállítására kell orientálni

Agrárgazdasági Kutató Intézet | www.aki.gov.hu

(11. dia)

Magas szintű munkacsoport ajánlásai az Európai Bizottságnak (1)

- ❖ Szerződéses kapcsolatok
 - hivatalos szerződések szélesebb körű, önkéntes alkalmazása
 - a nyerstej-szállítási szerződésekben rendelkezni érdemes
 - a fizetendő árról vagy a szállításkor alkalmazandó árképletről
 - a szállítható és/vagy szállítandó mennyiségről
 - a szállítások időbeli ütemezéséről
 - a szerződés időtartamáról (megszüntetési záradék mellett lehet határozatlan idejű)
 - a szerződést a tagállamok kötelezővé tehesék
 - figyelembe kell venni a szövetkezetek sajátos jellegét
- ❖ Termelői alkupozíció
 - a tejtermelői csoportok – az EU tejtermelésének százalékában kifejezett mennyiségi korlátok között – tagjaik nevében a tárgyalhassanak a beszállítói szerződésekről
 - mérlegelendő, hogy e jogosítvány állandó vagy ideiglenes jellege, valamint felülvizsgálata
 - figyelembe kell venni a szövetkezetek sajátos jellegét
- ❖ Szakmaközi szervezetek
 - meg kell vizsgálni, hogy a gyümölcs- és zöldségágazat szakmaközi szervezeteire vonatkozó rendelkezések valamelyike alkalmazható-e a tejtermékpályán

Agrárgazdasági Kutató Intézet | www.aki.gov.hu

(13. dia)

Magas szintű munkacsoport ajánlásai az Európai Bizottságnak (3)

- ❖ **Forgalmazási előírások és eredetmegjelölés**
 - tejimitátumok egyértelmű megkülönböztetése
 - az alapvető tejtermékek termelési helyére utaló címke önkéntes/kötelező használata
 - a tejimitátumok címkézésére és az alapvető tejtermékek termelési helyére vonatkozó szabályozási javaslatoknak összhangban kell állniuk a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló jogszabállyal
- ❖ **Innováció és kutatás**
 - az új KAP helyezzen nagyobb hangsúlyt az innovációra, különösen a vidékfejlesztési politikában
 - a futó vidékfejlesztési és kutatási keretprogramok esetében javítani kell a tájékoztatást az innovációs és kutatási lehetőségekről
 - a kutatás terén világos tejágazati prioritásokat kell meghatározni

Agrárgazdasági Kutató Intézet | www.aki.gov.hu

(14. dia)

1234/2007/EK rendelet tervezett módosítása a tejvertikum szerződéses kapcsolatairól (1)

- ❑ A tagállamok elismerhetnek olyan szakmaközi szervezeteket, amelyek a tejvertikum szereplőinek képviselőiből állnak, azok kezdeményezésére jöttek létre és az alább felsorolt tevékenységeket közül egyet vagy többet folytatnak
 - a szerződéses árakra, mennyiségekre és a szerződések időtartamára vonatkozó statisztikák közzététele, továbbá a regionális vagy a nemzeti piacokon várható trendek elemzése, amivel hozzájárul a transzparencia növeléséhez, a termelési és piaci ismeretek bővítéséhez
 - a tej és a tejtermékek forgalomba hozatalának koordinálásának javítása, különösen a kutatás és piacelemzés révén
 - szerződésminták kidolgozása
 - információszolgáltatás és kutatás, a termelés piaci igényeknek, fogyasztói ízlésnek és elvárásoknak igazításához, különös tekintettel a minőségre és a környezetvédelemre
 - állatgyógyászati és más inputok használatának csökkentését célzó lehetőségek felkutatása
 - termékminőséget a termelés és a forgalomba hozatal minden fázisában javító módszerek és eszközök kidolgozása
 - ökológiai termelésben rejlő lehetőségek kiaknázása, az ilyen típusú termelés felkarolása, valamint az eredetmegjelölés, minőségtanúsító védjegyek és földrajzi árujelzők alkalmazásának előmozdítása
 - integrált termelés vagy más környezetbarát termelési módszerek terjesztése

Agrárgazdasági Kutató Intézet | www.aki.gov.hu

(18. dia)

Szociális Bizottság véleménye az 1234/2007/EK rendelet tervezett módosításáról (2)

- ❖ A szakmaközi szervezetek a szerződéses árakra, mennyiségekre és a szerződések időtartamára vonatkozó statisztikák közzétételével, továbbá a regionális vagy a nemzeti piacokon várható trendek elemzésével hozzájárulhatnak a transzparencia növeléséhez, a termelési és piaci ismeretek bővítéséhez
- ❖ A transzparenciának a tejvertikum minden szintjén érvényesülnie kell
- ❖ Továbbra is szükség van hatékony és gyorsan alkalmazható piacsabályozási eszközökre (pl. intervenciók felvásárlás, magántárolás, export-visszatérítés)
- **A tervezett módosítás átfutási ideje az együttdöntés miatt másfél év, hatályba lépése decemberben várható**
- **Érdemi változásokkal nem kell számolni, a százalékos arányokban lehet igazítás**

Agrárgazdasági Kutató Intézet | www.aki.gov.hu

(19. dia)

KAP 2014-2020: egységes közös piaci szervezet (1)

- ❑ A módosított 1234/2007/EK rendelet tejvertikumot érintő rendelkezései megtalálhatók az új egységes közös piaci szervezetről készült javaslatban is
 - termelői csoport fogalma
 - kínálat szabályozása, termelői árak stabilizálása, költségek optimalizálása mellett az opcionális működési célok között megjelenik a környezetvédelem, hulladékkezelés és fenntartható gazdálkodás
 - szerződésekre vonatkozó követelmények
 - termelői csoportok tárgyalási jogosítványai és korlátai
 - szakmaközi szervezetek
 - korábban felsorolt opcionális működési célok mellett megjelenik az egészséges fogyasztási minták előmozdítása, a promóció, valamint az oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel vagy földrajzi jelzéssel ellátott termékek sajátosságainak megőrzése
- ❑ Reprezentativitás fogalma
 - a szervezet a termelés, a kereskedelem vagy a feldolgozás kétharmadát lefedi és a termelői csoport esetében a termelők legalább fele tag
- ❑ A tagállam a reprezentatív szervezethez nem tartozó piaci szereplők számára korlátozott időre kötelezővé teheti a szervezeten belüli megállapodásokat, döntéseket vagy összehangolt magatartásokat
 - rendes tagok pénzügyi hozzájárulásának részét vagy egészét be kell fizetni

Agrárgazdasági Kutató Intézet | www.aki.gov.hu

Angelo Rossi

A tejgazdasági tanácsadással foglalkozó olasz cég (CLAL, www.CLAL.it) nemzetközi tejpiaci információs rendszert működtet, és vonatkozó kutatásokat végez. Ez az elemző, tanácsadó és adatfeldolgozó tevékenység az alapvető tejtermékek (sovány- és zsíros tejpor, vaj és sajt) piacának, elsődlegesen külpiaci és készletmozgásaira vonatkozó vizsgálatait jelenti, hosszú idősoros összehasonlításban.

Az előző évekhez képest összességében növekvő tej-, sovány tejpor-, tejtermék előállításról és szintén emelkedő exportról szólt a piac **(2-3-4. dia)**. Az utóbbi években a sajtexport növekszik **(12. dia)**.

A legfontosabb tejtermékek (vaj, cheddar, SMP, WMO) átlagos piaci ára 2011-re igen magasra emelkedett, azonban nem érte el a 2008. évi rekord árszinteket **(14. dia)**.

Az elmúlt közel másfél év alatt az EU-n kívüli sajt export mennyisége ingadozott ugyan, de egy viszonylag szűk sávban maradt **(24. dia)**. Ugyanebben az időszakban (2010. január – 2011. szeptember) az EU-n kívüli vaj export mennyisége – lassú emelkedés után – az időszak második felében erőteljes csökkenésnek indult **(22. dia)**.

Rossi úr szerint a világ tejpiacát egy egységnek kell tekinteni. Ahhoz, hogy megértsük a tejpiaci folyamatokat nem lehet kiragadni még egy EU27 nagyságrendű piacot sem. Példaként elmondta, hogy a néhány évvel ezelőtti ausztráliai aszály jelentős tejpiaci változásokat okozott, így keresleti piac alakult ki.

A kutató külön fejezetet szánt a magyar tejpiaci mozgások elemzésére. Kiemelten foglalkozott azzal, hogy míg az EU27 tejtermelése növekszik, addig hazánkban a tejtermelés csökkenése tapasztalható **(26. dia)**.

Az alapanyag tejből 2008-2010. között átlagosan évi 250 ezer tonna került kiszállításra Olaszországba **(28. dia)**. Ezzel párhuzamosan évi 100-130 ezer tonna késztermék, dobozos tej kerül behozatalra, döntően Szlovákiából **(31. dia)**.

Rossi úr felhívta a figyelmet, hogy a magyar export szerkezetet át kellene alakítani a nagyobb hozzáadott értékkel bíró késztermékek irányába. Feltett kérdésekre válaszolva elmondta, hogy a magyar tejágazat fejlődésének kulcsát elsősorban a tejtermelők és tejfeldolgozók összefogásában, a közös akarat és a közös döntések megvalósulásában látja.

Angelo Rossi team coordinator – Clal Italy

(2. dia)

WORLD: Milk Production / Deliveries

Country	Period	Volumes (Mio tons)	± % on the same period of previous year
EXPORTING COUNTRIES			
ARGENTINA *	Jan-Sep 2011	(n) 7.721	+14.53%
AUSTRALIA *	Jan-Sep 2011	6.273	+1.37%
BRAZIL *	Jan-Jun 2011	(n) 10.471	+3.32%
CHILE *	Jan-Aug 2011	1.282	+6.98%
NEW ZEALAND	Jan-Jul 2011	7.562	+12.10%
UKRAINE	Jan-Sep 2011	8.710	-2.11%
EU-27	Jan-Aug 2011	94.247	+2.28%
USA	Jan-Sep 2011	66.941	+1.59%
URUGUAY *	Jan-Sep 2011	1.278	+19.61%

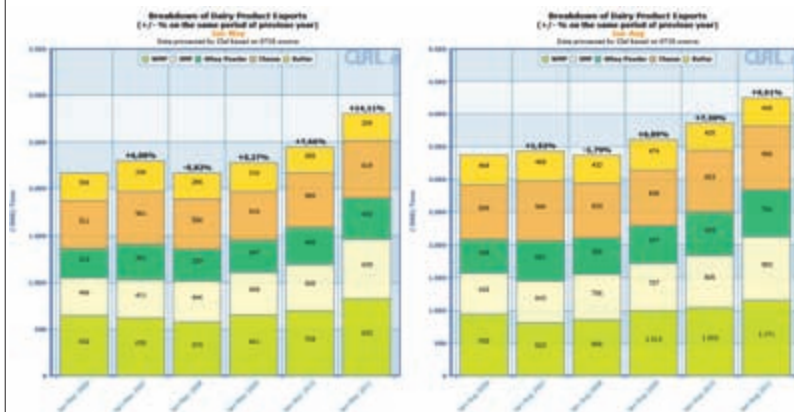
* Mio litres

CLAL.it

Tejpiaci ártrendek, várható fejlemények a tejpiacon

(3. dia)

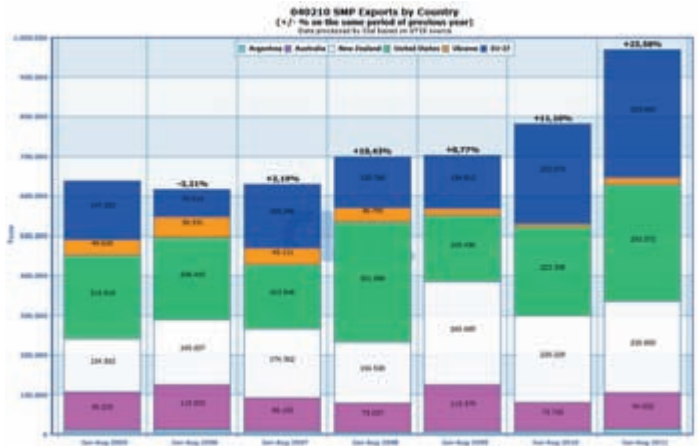
WORLD: Breakdown of Dairy Product Exports

CLAL.it

(4. dia)

WORLD: Skimmed Milk Powder Exports

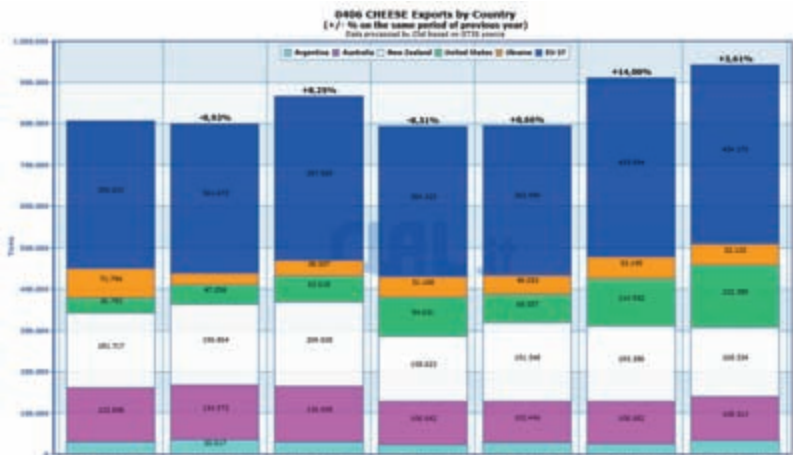

4

CIAL.it

(12. dia)

WORLD: Cheese Exports

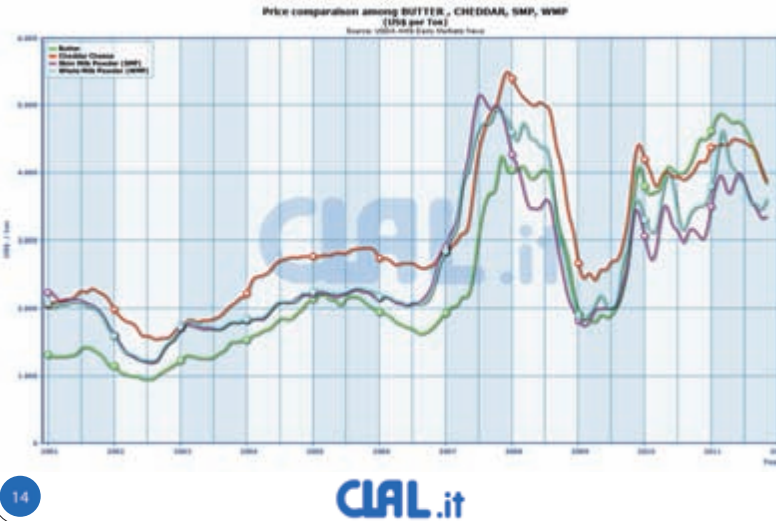

12

CIAL.it

World dairy market price

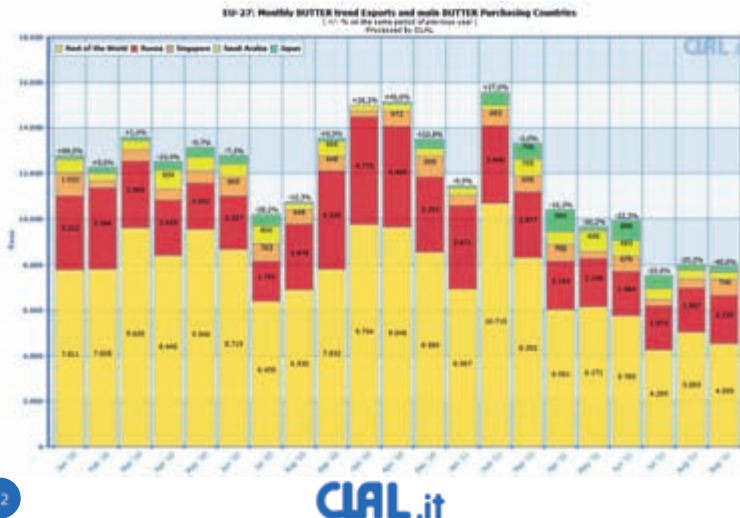
(14. dia)

Tejpiaci ártrendek, várható fejlemények a tejpiacon

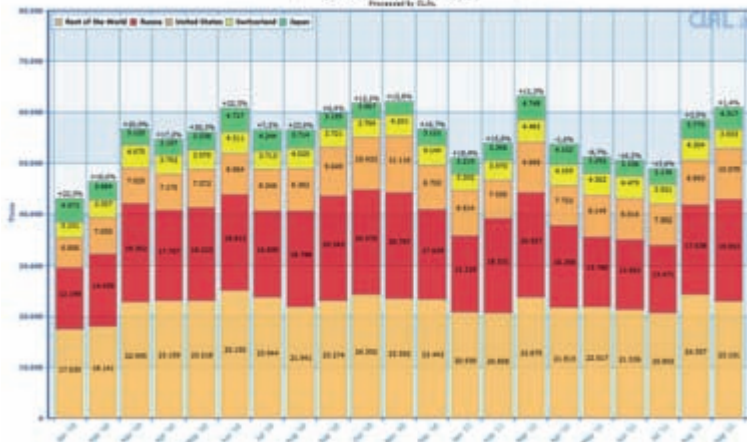
Focus on BUTTER Exports outside the EU-27

(24. dia)

(22. dia)

Focus on CHEESE exports outside the EU

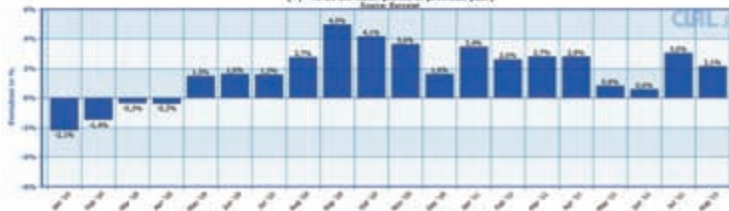
EU-27: Monthly CHEESE trend Exports and main CHEESE Purchasing Countries
(+/- % on the same period of previous year)
Processed by CIAL

24

CIAL.it

(26. dia)

Milk deliveries in the EU-27

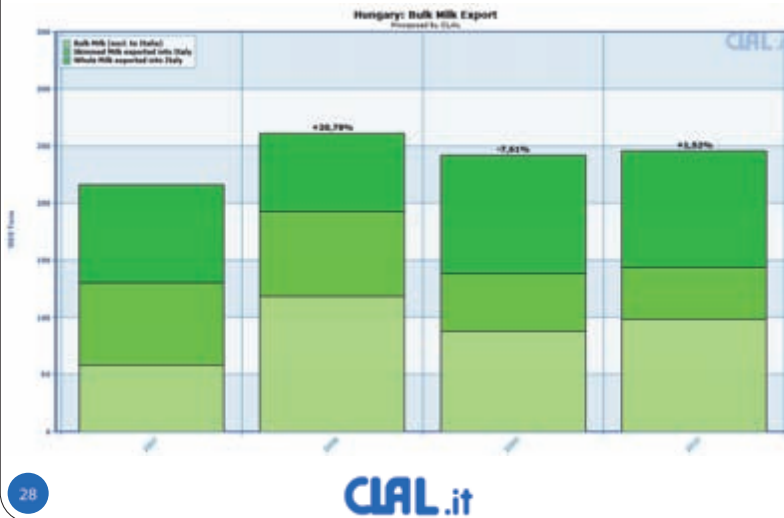
EU-27 - Milk deliveries:
(+/- % on the same period of previous year)
Source: EurostatHungary - Milk deliveries:
(+/- % on the same period of previous year)
Source: Eurostat

26

CIAL.it

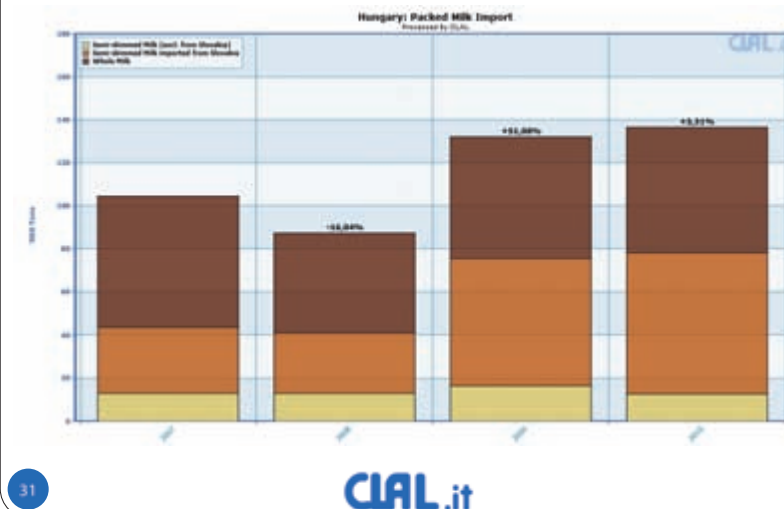
Hungary: Bulk Milk Export

(28. dia)

Hungary: Packed Milk Import

(31. dia)

Tejpiaci ártrendek, várható fejlemények a tejpiacon

Dr. Tóth Attila

A Vidékfejlesztési Minisztérium főosztályvezetője előadásban átfogó tájékoztatást adott az amerikai tejgazatról, támogatási rendszeréről és szabályozásáról, a tejláság hatásairól, a tejpiacra vonatkozó reformjavaslatokról.

Az amerikai tejgazat a termelési, a fogyasztási és külkereskedelmi adatokon keresztül került bemutatásra **(2-3., 6-7. dia)**.

A 2007-2009. közötti válság első szakaszát erős kereslet, magas árak, jó jövedelmezőségi viszonyok és az állomány növekedése jellemezte. Ezzel szemben 2009-ben már igen jelentős tejár csökkenés, állományselejtezési program, szerény tejtermelés és exportcsökkenés jellemezte **(8. dia)**.

A kihívásokra egyszeri közvetlen támogatással, intervenciós felvásárlással, ártámogatás szintjének emelésével, tejtermék exportösztönzési program újraindításával és támogatott állományselejtezéssel válaszoltak **(9. dia)**.

A tejgaztat szabályozását jelenleg a Tejtermék Ártámogatási Rendszer (DPPSP), a Szövetségi Tejpiaci Rendtartás (FMMO), a Tejtermék Export Ösztönző Program (DEIP) és a Bevételekiesési Szerződéses Rendszer (MILC) együttes működtetése jelenti.

A legújabb amerikai reformjavaslatok értelmében eltörlésre kerül a közvetlen ártámogatás és az intervenció, bevezetésre kerül egy új jövedelembiztosítási konstrukció, valamint egy kínálatszabályozási mechanizmus. A piacszabályozás középpontjában nem az ár, hanem a tej termelői átlagára és a takarmányköltségek közötti különbség áll majd **(17-19. dia)**.

A WTO szabályainak megfelelő reformjavaslat várhatóan kedvező hatással lesz a farmbevételekre, azonban az átlagárak csökkenése miatt csökkenhet a teljes bevételi szint **(22. dia)**.

Dr. Tóth Attila főosztályvezető,
Vidékfejlesztési Minisztérium

(2. dia)

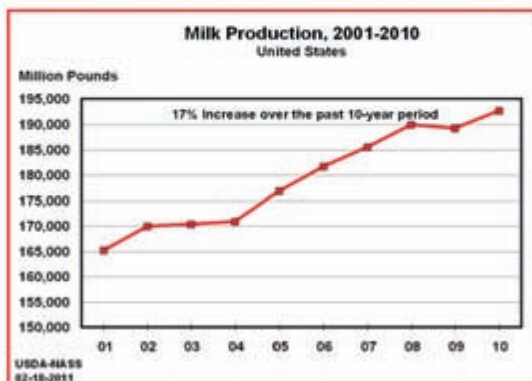
Az amerikai tejágazat

- A tejágazat termelési értéke 34-35 Mrd USD (a teljes mezőgazdasági termelési érték 11 %-a)
- Az egy főre jutó tejfogyasztás az utóbbi 6 évben növekedett, 2010-ben 279 kg/fő (tej egyenértékben, tejszír alapon)
- A legnagyobb tejtermelő államok: Kalifornia, Wisconsin, New York, Idaho, Texas, Minnesota
- Növekvő export
- Részesedés a globális exportból:
 - Sajt 9 %, WMP 2 %, SMP 26 %, vaj 7 %
- Takarmányárak emelkedése – etanolprogram, DDGS

Az USA tejpiaci szabályozásának jellemzői

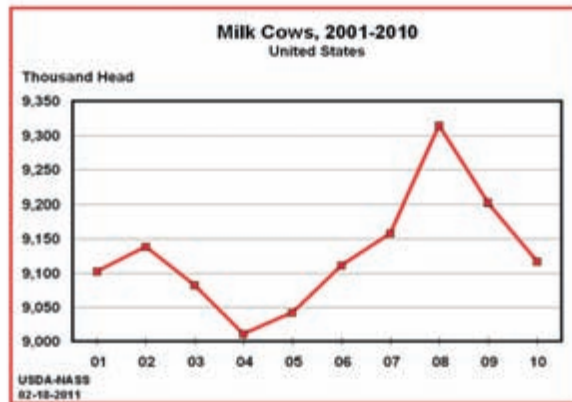
(3. dia)

Tejtermelés az USA-ban - 10 év alatt 17 %-os növekedés

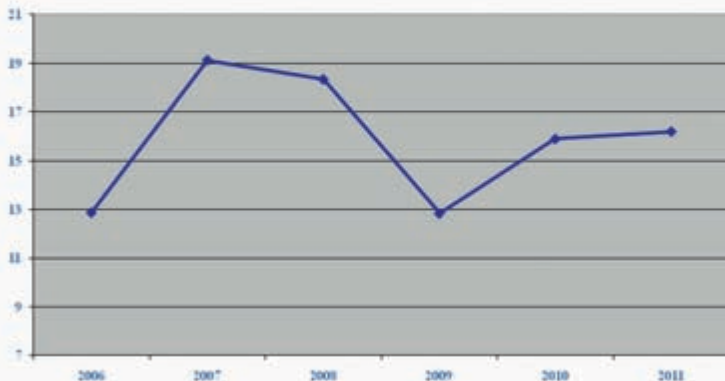
(6. dia)

Az amerikai tejhasznú állomány alakulása

(7. dia)

Az amerikai tejárak alakulása (USD/cwt)

(8. dia)

Tejválság

- 2007-2008:
 - erős kereslet, magas árak, jó jövedelmezőség, a termelékenység növekedése ellenére az állomány nem csökken, hanem tovább növekszik
- 2009:
 - A válság következtében fél év alatt 36 %-kal esett a tej ára, míg a takarmányárak csak 20 %-kal
 - Az állomány 1,3 %-át leselejtezték
 - A tejtermelés ennek ellenére csak kismértékben esett vissza
 - Az export csökkent az erős dollár és a visszaeső globális kereslet miatt

(9. dia)

Válaszlépések

- Dairy Economic Loss Assistance Program (DELAP):
 - egyszeri közvetlen támogatás
 - bázis: 2009. február-július között termelt és kereskedelmi forgalomba hozott tejmennyiség
 - 290 millió USD
- Intervenció felvásárlás + ártámogatás szintjének emelése (MILC):
 - 1 Mrd USD (+ 243 millió USD)
 - 112 millió kg tejpör, 13,5 millió kg vaj, 1,3 millió lb sajt
- Tejtermék Exportösztönzési Program újraindítása
- National Milk Producers Federation által létrehozott szövetkezeti együttműködési program keretein belül támogatott állományselejtezés (-170 ezer db)

(17. dia)

Reformjavaslatok

- **National Milk Producers Federation: Foundation for the Future (A Jövő Alapjai) 2010**
- 2011-ben már törvényjavaslat: **Dairy Security Act**
- **Lényege:**
 - Eltörli a közvetlen ártámogatást és az intervenciót
 - Bevezet egy új jövedelembiztosítási jellegű konstrukciót, valamint egy kínálatszabályozáshoz közelítő mechanizmust
 - A FMMO kiszámítási rendszere változik
 - A piacsabályozás középpontjában nem az ár, hanem a takarmánymarzs (tej termelői átlagára - takarmányköltségek) áll

(18. dia)

Dairy Producer Margin Protection Program (DPMPP)

- Jövedelembiztosítási konstrukció
- Alapprogram:
 - országos, önkéntes, 100 %-ban támogatott,
 - katasztrófajellegű védelmet biztosít
 - Alapja a farm bázistermelése (5 évre állapítják meg, a program kezdetét megelőző 3 év legmagasabb termelése) és az országos átlagmarzs (\$/cwt; USDA tej átlagár - takarmányköltség)
 - Ha az országos átlagmarzs 2 egymást követő hónapon keresztül < 4 USD/cwt, termelői történelmi bázistermelés 80 %-áig megtérítik a különbséget
- Kiegészítő program:
 - térítés ellenében
 - 4-8 USD/cwt-ig biztosítható a marzs
 - Legfeljebb a bázistermelés 90 %-áig
 - Növekedési opció a bázistermelésnél

(19. dia)

DPMPP vs biztosítás

- Jelenleg is létezik olyan biztosítási konstrukció, amely a marzs csökkenése ellen véd
- Alapja a kukorica, szójabab és tej határidős árai
- A biztosítási díjhoz ad az állam támogatást
- A biztosítás a garantált marzs és a tényleges marzs különbözetét fizeti az önrész figyelembe vételével
- Nem igazán jelentős (a termelés 1 %-a)
- Privát biztosítók hajtják végre

(22. dia)

A reformjavaslatok hatása

- Elviekben WTO-kereten belül marad, különösen kedvezőtlen piaci körülmények esetében azonban túlköltekezés sem kizárt
- A nagyobb farmoknak kedvez:
 - Nincs támogatási plafon
 - A vásárolt takarmány jelentősebb költségszerkezetben, míg a kicsik többet legeltetnek
- De-facto intervenció is lehetséges – de nem állami pénzből
- Valószínűleg kedvező hatással lesz a farmbevételekre, mert csökken a veszteséges időszakok gyakorisága
- Azonban az átlagárak csökkenése miatt csökkenhet a teljes bevételi szint
- Részvételtől függ

Dr. Somogyi Norbert

Tanulságos volt az Unió második legnagyobb tejtermelő országának mezőgazdaságát, ezen belül részletesen a sokéves tapasztalatra épülő, önszabályzó tejpiaci működését megismerni **(2-3. dia)**.

A tejágazat legmeghatározóbb szereplője a Tej Szakmaközi Szervezet (CNIEL), ami (közvetlenül vagy közvetve) a tej termékpálya minden szereplőjét összefogja. A CNIEL többek között jogosult arra, hogy általában negyedévente közzétegye azokat a piaci adatokat, előrejelzéseket, amelyek az ágazati szereplők számára lehetővé teszik a piaci folyamatok reális értékelését és a várható tendenciák meghatározását **(6-9. dia)**.

A tej árának meghatározása Franciaországban alapvetően szakmaközi megállapodáson alapul, melynek során számos gazdasági faktort is figyelembe vesznek. 1997-ig csak a termelői csoportok, valamint a velük kapcsolatban álló regionális szakmaközi szervezetek vettek ebben részt, azóta harmadik szereplőként a CNIEL is jelen van, első sorban az ajánlások megfogalmazásával működik közre.

Az alapárát 3,8% zsírtartalomra és 3,2% fehérjetartalomra határozzák meg, ezt módosítja a termelő gazdaság földrajzi elhelyezkedése, valamint a tej több más minőségi paramétere. A kiindulási árat negyedévente a CNIEL határozza meg az előző időszakra megállapított sarokszámokból kiindulva és az aktuális és várható piaci tendenciákat figyelembe véve **(15. dia)**.

A 2014 utáni szabályozás kapcsán Dr. Somogyi úr elmondta, hogy várhatóan teljesen megszűnik a kvótarendszer. Hatásként számítani lehet strukturális jellegű változásokra, területi átrendeződésekre és koncentrálóddó termelésre **(17. dia)**.

A CNIEL és a francia fiatal gazdák szervezete szerint nincs értelme a veszteséggel termelő gazdaságokat fönntartani, továbbá az európai szabályozó rendszer alapja egy új, független európai tej-szakmaközi szervezet lehet **(18-19. dia)**.

Dr. Somogyi Norbert Tét attasé Franciaország

(2. dia)

A francia mezőgazdaság számokban

- Szántó – 18,36 millió ha, ebből:
- - gabona 9,29 Mha, olajnövény 2,24 Mha, fehérjenövény 404 Eha, cukorrépa 383 Eha, burgonya 157,8 Eha, egynyári takarmánynövény 1,499 Mha, telepített rét és legelő 3,256 Mha, ugar 649,4 Eha
- Gyümölcsös 200,7 Eha, szőlő 824,2 Eha
- Természetes gyepek 9,81 Mha
- Erdő 23,3 Mha
- Nem művelt mezőgazdasági terület 2,67 Mha

(3. dia)

A francia mezőgazdaság számokban

- Szarvasmarha 19,621M, ebből tejhasznú tehén 3,732M, húshasznú tehén 4,23M, tej 223M hl
- Sertés 14,53M
- Kecske 1,35M, tej 6,45M hl
- Juh 7,976M, tej 2,59M hl
- Ló 581,2E, egyéb lóféle 47,29E
- Tyúk, csirke 192,2M, vizeszárnyas 23,15M
- Tojás 11,98 Md
- Pulyka 23,6M, gyöngytyúk 10M
- Tenyésznő 1,09M

(6. dia)

A francia tej szakmaközi szervezet, a CNIEL

- Centre National Interprofessionnel de l'Economie Laitière, www.cniel.com

A tejágazati szakmaközi szervezet létrehozásáról és működéséről a Code Ruralé külön fejezetben rendelkezik: Section 2: L'organisation interprofessionnelle laitière Article L632-12.

A Loi n°98-565 du 8 juillet 1998 – art. 1 (V) JORF 9 juillet 1998 pedig ezen rendelkezés megalkotásának jogi alapjait szolgáltatta

(7. dia)

CNIEL - Code Ruralé article L. 632-12

- **az ágazatban** létrejött országos vagy regionális szintű, reprezentatív termelői, tejszövetkezeti és tejfeldolgozó szövettségek által megkötött szakmaközi megállapodásokat a mezőgazdaság és/vagy gazdasági miniszter általános érvényű megállapodásként külön jogszabályban megerősítheti
- kihirdetés esetén az abban megfogalmazottak a jogszabály által érintett földrajzi területen (ország vagy régió, ill. régiók) minden szereplőre nézve kötelezően alkalmazandók lesznek
- az ezzel eltérő szellemben kötött termelői-földolgozó beszállítói szerződések semmisnek minősülnek, amennyiben ezt a szakmaközi szervezet kezdeményezi.

(8. dia)

CNIEL - Code Rural Article L632-13

- a szakmaközi szervezet jogosult az L632-12 szerint jogszabályban is kihirdetett megállapodások alapján minden tejtermelőtől és földolgozótól adott mértékű hozzájárulást beszedni,
- ennek mértékét a gazdasági miniszter véleményének figyelembe vételével a mezőgazdasági miniszter határozza meg

(9. dia)

CNIEL Code Rural Article L632-14

- a CNIEL jogosult arra, hogy meghatározott időnként (általában negyedévente) közzétegye azokat a piaci adatokat, előrejelzéseket, amelyek az ágazati szereplők számára lehetővé teszik a piaci folyamatok reális értékelését és a várható tendenciák meghatározását
- a regionális szakmaközi szervezetek ezek ismeretében jogosultak azokat a sarokszámokat közzétenni, amelyeket az érintettek fölhasználnak a következő periódusra alkalmazandó fölvásárlási árak meghatározásakor,
- ezekre a szerződés megkötésekor az első két bekezdésben hivatkozhatnak
- a fentiekre nem vonatkozik a Code de Commerce L632-1 és L632-2 fejezete

(15. dia)

A tej fölvásárlási árának meghatározása

- A tej árának meghatározása alapvetően szakmaközi megállapodáson alapul, melynek során számos faktort figyelembe vesznek
- A rendszer olyan fokig bonyolítható, hogy gyakorlatilag „ahány tejtermelő, annyi ár”.
- 1997 óta a termelői csoportokon, valamint a velük kapcsolatban álló regionális szakmaközi szervezeteken túl a CNIEL is részese a folyamatnak
- A CNIEL fő feladata ajánlások megfogalmazása
- Az alapárát 38 g/l zsírtartalmú és 32 g/l fehérjetartalmú árra határozzák meg,
- Ezt módosítja a termelő gazdaság földrajzi elhelyezkedése, valamint a tej több más minőségi paramétere (pl. a csíraszám)
- A „kiindulási alapot” negyedévente a CNIEL határozza meg az előző időszakra megállapított sárokszámokból és a várható piaci tendenciákból
- Ezt regionális szinten a helyi sajátosságok figyelembe vételével tovább pontosítják – akár 5-10 euró különbségek is lehetnek az árak között,
- A jelenleg érvényes gyakorlat jogalapját a 2009. évi költségvetési törvény teremtette meg, módosítva a CR-ban az L632-14-et

(17. dia)

Mi lesz 2015. után?

- Teljesen megszűnik a korábban végletekig szabályozott kvótarendszer,
- Ez nagyon jelentős strukturális változásokat fog kiváltani, a mennyiség befolyásolása egyértelműen a földolgozók hatáskörébe kerül
- A megtermelt mennyiség közel a mostani szinten marad, a területi átrendeződések igen komolyak lehetnek, egyes régiókban megszűnhet a tejtermelés, másutt nőni fog
- A magas önköltséggel esetleg ráfizetéssel termelő gazdaságok megszűnnek, a termelés a földolgozók közelében koncentrálódik

(18. dia)

A CNIEL szerint

- mára az ágazat szinte minden szereplője belátta, hogy nincs értelme a veszteséggel termelő gazdaságokat fönntartani
- ez alól egyedül a kedvezőtlen adottságú, elsősorban hegyvidéki területeken gazdálkodók köré képezhet kivételt
- a minél zökkenőmentesebb átmenet érdekében 2011-től nem megyei, hanem kilenc tejtermelő régió szintjén kezelik a kvótákat

(19. dia)

A fiatal gazdák szakszervezete (JA) szerint

- a kvóták megszűnése után a termelők számára csak a minél nagyobb és hatékonyabb termelői szervezetek létrehozása jelenthet esélyt arra, hogy érdemi tárgyalási pozícióik legyenek
- országon belül meg kell szűnnie a termékpiaca szereplői közötti széthúzásnak,
- nemzeti szinten „exportfelügyeleti, export-szervező” szakmaközi szervezetet („cellule export”) kell létrehozni
- valódi európai szabályozó rendszer kell, ennek alapja a független európai tej-szakmaközi szervezet

Lukács László

Az előadások után délutáni programként szerepelt egy beszélgetés, ami a konferencia résztvevői és a meghívott előadók között zajlott, Lukács László – a Tej Terméktanács ügyvezető igazgatójának – moderálása mellett. Itt olyan kérdések hangoztak el, amelyekre az előadások során nem volt idő kitérni. Az előadók esetenként egymással is vitatkozva próbálták megválaszolni lényeges kérdéseket.

Volt szó a 2012-es év tejpiaci kilátásairól, ahol egyetértés mutatkozott abban, hogy 2011. dinamikus áremelkedési tendenciája valószínűleg nem ismétlődik meg.

Fontos megállapítás volt, hogy habár mindenki egyetértett az ágazati együttműködés jelentőségében, de ez nem vezethet a piaci verseny korlátozásához. A versenyszabályok alól ugyan vannak kivételes eltérési lehetőségek, de ehhez formailag és tartalmilag is átgondolt cselekvésre van szükség.

Lukács László ügyvezető igazgató, Tej Szakmaközi Szervezet és Terméktanács

Az elhangzott vélemények alapján világossá vált, hogy a piaci liberalizációs folyamatban fennáll a veszélye annak, hogy az EU tejágazati struktúrája átalakul és a versenyképes régiók felé koncentrálódhat az EU tejtermelési kapacitásának egy része.

A Fórumon résztvevők aktív közreműködése is visszaigazolta, hogy egy sikeres és tartalmas konferencián volt jelen a közel kétszáz résztvevő.

Kiadja: Tej Szakmaközi Szervezet és Terméktanács

1115 Budapest, Bartók Béla út 152/c.

Telefon: (06-1)-203-1450; fax: (06-1)-203-1477

E-mail: tejtermek@tejtermek.hu

www.tejtermek.hu

Összeállította: Lukács László, Bakos Erzsébet, Hajdú Bernadett, Harcz Zoltán

Készítette: Sztár Média Kft.

A kiadvány megjelenését az Agrármarketing Centrum támogatta.

A Kiadvány az

Agrármarketing Centrum támogatásával jött létre.

Tej Szakmaközi Szervezet és TermékTanács

1115 Budapest, Bartók Béla út 152/c.

Telefon: (06-1)-203-1450, Fax: (06-1)-203-1477

E-mail: tejtermek@tejtermek.hu

www.tejtermek.hu